

www.amu.edu.az

TƏBİB

Təsisçi: Azərbaycan Tibb Universiteti

Qəzet 1933-cü ildən çıxır

№-02 (1741) 31 yanvar 2022-ci il

Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə Teymur Musayev səhiyyə naziri təyin olunub

səh. 2

Tədris Stomatoloji Klinikasının direktoru: Klinikamızda elmi və texnoloji yeniliklər uğurla tətbiq edilir

səh. 4

İctimai Nəzarət və Məsləhət Şurasının üzvləri imtahan prosesini izləyiblər

Millət vəkili İlham Məmmədov: Universitetdə aparılan islahatlar tələbələrin gələcək fəaliyyətində müstəsna rol oynayacaq

səh. 2

Tədris Terapevtik Klinika şəhid ailələri və qazilərimizin xidmətində

səh. 5

20 Yanvar hadisələrinin 32-ci ildönümü qeyd olunub

Professor Gəray Gəraybəyli: Bu tarix Azərbaycan məfkurəsinin kristallaşma nöqtələrindən birinə çevrilib

səh. 2

İmtahan Mərkəzinin müdiri: Bəzi kafedralar testlərin hazırlanmasına daha məsuliyyətlə yanaşmalıdır

səh. 3

Professor Fərid Mahmudov: Ağarmış saçların rəngini qaytara bilməsək də, erkən ağarmanı uzatmaq mümkündür

səh. 7

“Elə bilirəm, xidmətdədir, nə vaxtsa gələcək...”

Saməddin Qəfərov - andını pozmayaraq Vətən uğrunda canından keçən 27 yaşlı qəhrəman

səh. 6

Teymur Musayev səhiyyə naziri təyin olunub

Prezident İlham Əliyev Teymur Musayevin Azərbaycan Respublikası səhiyyə nazirinin birinci müavini vəzifəsindən azad edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb. Dövlət başçısının imzaladığı digər sərəncamla Teymur Yusif oğlu Musayev Azərbaycan Respublikasının səhiyyə naziri təyin edilib.

20 Yanvar hadisələrinin 32-ci ildönümünü qeyd olunub

Professor Gəray Gəraybəyli: Bu tarix Azərbaycan məfkurəsinin kristallaşma nöqtələrindən birinə çevrilib

20 Yanvar hadisələrinin 32-ci ildönümünü münasibətilə Azərbaycan Tibb Universitetində anım tədbiri keçirilib. Mərasimdə çıxış edən ATU-nun rektoru, professor Gəray Gəraybəyli 1990-cı ilin 20 Yanvar gününün Azərbaycanın müasir tarixinə ən faciəli və ən şərəfli səhifələrdən biri kimi daxil olduğunu qeyd edib:

"Azərbaycan xalqının tarixində elə hadisələr var ki, milli yaddaşımızda daim qalacaq. Bu tarixlərdən biri də məhz 20 Yanvardır. Bu tarix milli müstəqillik, xalqımızın azadlıq uğrunda mübarizəsinin rəmzinə və mən deyərdim ki, Azərbaycan məfkurəsinin kristallaşma nöqtələrindən birinə çevrilib. Çünki məhz belə hadisələr insanların milli şüurunu dəyişdirir".

Qanlı Yanvar gecəsi ilə bağlı xatirələrini bölüşən professor Gəray Gəraybəyli həmin gün insanların küçələrə axışdığını bildirib: "Həmin gecə televiziya işləməsə də, insanlar daxili çağırışla küçələrə çıxmışdılar. Heç bir post, BTR insan axınının qarşısını

ala bilmədi. 20 Yanvar şəhidlərinin dəfn günü milli şüurumuzun dəyişmə nöqtəsi idi".

Rektor xatırladı ki, həmin gecə ATU əməkdaşları, həkimlərimiz də gülləyə tuş gəliblər. 20 Yanvar hadisələri zamanı ATU 9 şəhid verib. Həkimlərimiz isə çox ağır şəraitdə yaralıların həyatının xilasını uğrunda savaşıblar.

Hər il 20 Yanvar şəhidlərinin xatirəsini dərin hüznə yad etdiyimizi deyən rektor bu il bir qədər fərqli əhvalda olduğumuzu da vurğulayıb: "Çünki artıq şəhidlərimizin qanı yerdə qalmayıb. Biz 20 Yanvar faciəsinə Qarabağ prosesindən kənarda yaşama bilmərik. Məhz bu kontekstdən deyə bilər ki, müstəqillik uğrunda şəhid olan qəhrəmanların qanı yerdə qalmadı. Bütün dünyaya sübut etdik ki, Azərbaycan xalqı böyük və əzmkar xalqdır".

Rektorun çıxışından sonra 20 Yanvar hadisələrinə dair videoçarx nümayiş etdirilib.

Daha sonra ATU-nun İctimai fənlər kafedrasının professoru Fəxrəddin Məmmədov, III Cərrahi xəstəliklər kafedrasının müdiri, professor Fariz Camalov Azərbaycan xalqına qarşı yönələn bu dəhşətli cinayət, eyni zamanda tarixi yaddaşımıza dərin hüzn və milli qürur günü kimi həkk olunan Qanlı Yanvar gecəsi ilə bağlı xatirələrini bölüşüblər. İctimai səhiyyə fakültəsinin 6-cı kurs tələbəsi Fidan Həsənlı tələbələr adından çıxış edərək müstəqilliyimiz və ərazi bütövlüyümüz uğrunda canlarından keçənlərin heç zaman unudulmayacağını, onların şücaət və qəhrəmanlıqlarının gənclərə və böyü-

mədə olan nəsillərə örnək olacağını və şəhidlərin əziz xatirəsinin daim xatırlanacağını deyib. Çıxışlarda qeyd olunub ki, ümumxalq hərəkatında həkimlər, Tibb Universitetinin məzun və tələbələr, həmçinin universitetin əməkdaşları hər zaman öndə olublar. 20 Yanvar hadisələri zamanı şəhid olmuş əməkdaşlarımızın xatirəsinə ATU-nun həyatında abidə də ucaldılıb. İndi həmin abidə yenilənmək ərfəsinədir. Bu kompleksə Vətən müharibəsində şəhid olmuş ATU məzunlarının adları da həkk olunacaq.

mədə olan nəsillərə örnək olacağını və şəhidlərin əziz xatirəsinin daim xatırlanacağını deyib.

Çıxışlarda qeyd olunub ki, ümumxalq hərəkatında həkimlər, Tibb Universitetinin məzun və tələbələr, həmçinin universitetin əməkdaşları hər zaman öndə olublar. 20 Yanvar hadisələri zamanı şəhid olmuş əməkdaşlarımızın xatirəsinə ATU-nun həyatında abidə də ucaldılıb. İndi həmin abidə yenilənmək ərfəsinədir. Bu kompleksə Vətən müharibəsində şəhid olmuş ATU məzunlarının adları da həkk olunacaq.

◆ Yanvarın 25-də Azərbaycan Tibb Universitetinin rektoru yanında İctimai Nəzarət və Məsləhət Şurasının üzvləri universitetdə keçirilən imtahan prosesinin gedişatını izləyiblər. Şuranın sədri, millət vəkili, həkim-qastroenteroloq İlham Məmmədov və şura üzvləri – Azərbaycan Milli QHT Forumunun prezidenti Rauf Zeyni, ATU-nun Əczaçılığın texnologiyası və idarəçiliyi kafedrasının baş müəllimi Aidə Bəndəliyeva, İctimai Nəzarət və Məsləhət Şurasının tələbə-koordinatörü, I Müalicə işi fakültəsinin IV kurs tələbəsi Orxan Təsvəranlı ATU-nun İmtahan Mərkəzinə baxış keçiriblər və burada aparılan imtahanın gedişatini tanış olublar. Şuranın üzvləri imtahan öncəsi və imtahan prosesində tətbiq olunan yeniliklərlə maraqlanıblar.

Bu barədə universitetin İmtahan Mərkəzinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ülkər Cəfərova ətraflı açıqlama verib. O bildirib ki, əvvəl fənnin kredit yükündən asılı olaraq, internetdə 700-1000 arası sual yerləşdirilirdi. Tələbələr bütövlükdə bütün suallarla tanış olur və hər kəs tanış olduğu suallar içərisindən testə düşən 50 sualı cavablandırır: "Sonradan gördük ki, tələbələr əzbərciliyə gedir. Ona görə də sualların qoyuluşunda dəyişiklik etdik. Artıq testə açıq sual adlandırılırsa da, əslində qapalı olan çoxcavablı suallar salmışıq. Tələbələrin şikayətləri daha çox bəzi suallarla bağlı olur. Bu şikayətlərin əsaslı da, əsassız da var. Əgər bütün testlər düzgün, proqrama, ədəbiyyatlara uyğun yazılsa, heç apellyasiya şikayətinə də ehtiyac qalmaz". Ü.Cəfərovanın sözlərinə görə, bir sualın səhv olması yetərlidir ki, ən azı 30 tələbə Apellyasiya Komissiyasına şikayət etsin: "Çünki proqramın xüsusiyyəti elədir ki, imtahan prosesinə eyni vaxtda 100-150 tələbə qoşulur. Bu zaman hansısa səhv artıq 150 tələbə üçündür. Yaranan problem birmənalı şəkildə tələbənin xeyrinə həll olunur". İmtahan Mərkəzinin müdiri bildirib ki, bu semestr-dən VI kursda açıq sual tipli test suallarının salınması tələbələrin işini xeyli qəlizləşdirib, onların çoxu əlaçılıqdan düşüb. Bu isə keyfiyyət dəyişikliyinə nəticəsidir. İmtahanların gedişatını izləyərkən o da məlum olub ki, artıq I kursdan tələbəyə internetdə yerləş-

İctimai Nəzarət və Məsləhət Şurasının üzvləri imtahan prosesini izləyiblər

Millət vəkili İlham Məmmədov: Universitetdə aparılan islahatlar tələbələrin gələcək fəaliyyətində müstəsna rol oynayacaq

dirilmiş sualların yalnız 5-10-u düşə bilər. Qalan suallar tələbənin dərslər müddətində mənimsədiyi suallardır. Yəni əvvəllər olduğu kimi, testi əzbərləyib imtahana girmək, eləcə də müəllimlə təmas yoxdur.

Əsas yeniliklərdən biri də universitetin sayına düzgün cavabı olmayan nümunəvi testlərin yerləşdirilməsidir. Cavablar İmtahan Mərkəzi tərəfindən xüsusi proqramla qarışdırılır. Bütün bunlar isə "Elektron universitet" in, Türkiyədə və başqa Avropa ölkələrində mövcud olan modul proqramın tətbiqi ilə həyata keçirilir. Müəllim avtomatlaşdırılmış tam obyektiv və şəffaf qiymət yazır. Semestrin sonuna bir gün qalmış sistem bağlanır. Bundan sonra müəllim tələbənin qiymətini, davamiyyət göstəricisini dəyişə bilməz. Eyni zamanda bu sistem vasitəsi ilə imtahan gədə-gədə toplanan bal-ların, hətta sualların statistikasını aparmaq mümkündür.

Tətbiq edilən yeniliklərin imtahan prosesinə müsbət təsiri vurğulanıb. Açıq tipli sualların tətbiqində əsas məqsədin tələbələrə əzbərcilikdən uzaqlaşdırmaq, onlarda dərslərlə, kitablarla daha çox işləmək vərdişi yaratmaq olduğu bildirilib.

vaxtında aldıqlarını söyləyiblər.

Şikayətlərin araşdırıldığı xüsusi otağa da baş çəkən şuranın üzvləri tələbələrin daha çox narazı qaldığı məqamlara diqqət yetiriblər. ATU-nun Apellyasiya Komissiyasının sədri, professor Eldar Qasimov imtahanlar başlayandan bəri 3000-ə yaxın ərizə verdiyini, bu ərizələrin bir qisminin əsaslı, bir qisminin isə əsassız olduğunu deyib: "Müraciətlər o zaman əsaslıdır ki, ya testlər qırsırlıdır, ya da tələbə doğru cavab versə də, cavab etalonu

testdə düzgün qoyulmayıb. Tələbələr şikayətlərini əsaslandırarkən oxuduqları ədəbiyyatı, doğru hesab etdikləri variantı göstərir, əzbərləmədən oxumağa keçir, dərsləklərə qayıdırlar. Komissiya isə şikayətlərə baxarkən ilk növbədə ekspertlərin rəyini nəzərə alır". Şuranın üzvləri universitetdə tətbiq olunan yenilikləri müsbət qiymətləndiriblər. Şuranın sədri İlham Məmmədov bildirib ki, cəmiyyətin bütün sahələrində olduğu kimi, təhsildə də ictimai nəzarətin olması mühüm məsələdir. Bu, şəffaflığın artmasına, obyektivliyin təmin olunmasına şərait yaradır. İctimai nəzarətin vətəndaş cəmiyyəti ilə qurumlar arasında əməkdaşlığın daha da genişlənməsinə səbəb olduğunu deyən İ.Məmmədov universitetdə aparılan islahatların tələbələrin gələcək fəaliyyətlərində müstəsna rol oynayacağına əminliyi-ni ifadə edib.

İmtahan prosesinin gedişindən razı qalan şura üzvləri, burada müşahidə etdikləri yenilikləri daha geniş ictimaiyyətə çatdıracaqlarını da vurğulayıblar.

A.KAMRANOĞLU

Şuranın üzvləri imtahanın gedişində tələbələrin və nəzarətçilərin də fikirlərini öyrəniblər. Tələbələrərdən Günel Cəfərova, Xəliq Qəhrəmanov, Aysel Əmirova, Əsgər Süleymanov və Zeynəb Musayeva testlərə proqrama uyğun sualların salındığını, imtahan prosesinin çox rahat keçdiyini deyiblər. İmtahan-nəzarət qrupunun rəhbəri Pəri İsaqova, nəzarətçilərdən Nüşabə Şixəliyeva, Pərvanə Aydınova, Aygün Kərimova imtahanın gedişində hələ heç bir problemin olmadığını, nadir hallarda rast gəldikləri köçürməyə cəhdin qarşısını

Qış imtahan sessiyası başa çatır

İmtahan Mərkəzinin müdiri Ülkər Cəfərova: Bəzi kafedralar testlərin hazırlanmasına daha məsuliyyətlə yanaşmalıdır

Yanvarın 3-də Azərbaycan Tibb Universitetində 2021-2022-ci tədris ilinin payız semestrinin qış imtahan sessiyası başlayıb. İmtahanların gedişatı ilə bağlı universitetin İmtahan Mərkəzində olduq.

II Müalicə-profilaktika fakültəsinin 1-ci və 2-ci kurslar üzrə dekan müavini Sevinc Məhərrəmovaya 2-ci kurs tələbələrini imtahan verdiklərini bildirdi: "Tələbələr seçim fənnindən imtahan verirlər. Seçim fənni iki bloktan – "Dinamik anatomiya" və "Təkamül genetikası"ndan ibarətdir. Onlar hansı fəndən imtahan verəcəklərini özləri müəyyənləşdiriblər. Bu gün 2-ci kursda təhsil alan 428 tələbə imtahanda iştirak edəcək. İmtahan verənlər arasında ingilis dili bölməsində təhsil alanlar da var. Hazırda sakit və şəffaf şəraitdə imtahan gedir. Yaradılmış şəraitdən tələbələrımız razılıq edir. İndiyədək

heç bir qayda pozuntusu qeyd alınmayıb". Biz imtahan zallarında olarkən nəzrətçilərin qaydalara uyğun fəaliyyət göstərdiklərini müşahidə etdik. İmtahan-nəzarət qrupunun rəhbəri Pəri İsaqova nəzarətçilərin hər gün təlimatlara uyğun şəkildə imtahan zallarında öz vəzifələrini yerinə yetirdiklərini bildirdi. Eləcə də onların əcnəbi tələbələrin bəziləri ilə bağlı qayda pozuntusu aşkar etdiklərini, bu barədə lazımi tədbirlər gördüyünü də diqqətimizə çatdırdı. Mühafizəçilərdən Bəxtiyar Həziyev və Xatirə Mürsəliyeva də öz vəzifələrini məsuliyyətlə icra edirdilər. Onlar telefon və digər qadağan olunmuş vasitələrin içəriyə keçirilməməsi üçün

tələbələri yoxlayırdılar.

Ünsiyyətdə olduğumuz tələbələr də imtahan prosesinin gedişindən razılıq etdilər. İmtahan zalından çıxan II Müalicə-profilaktika fakültəsinin 2-ci kurs tələbəsi Hacı Şabanovun fikirlərini öyrəndik: "Dinamik anatomiya fənnindən imtahan verdim. Mümkün 100 baldan 99 bal toplayaraq müvəffəqiyyət qazandım. İndiyədək 3 imtahan vermişəm və kəsirim olmayıb. Yaxşı hazırlaşdığım üçün inanıram ki, o biri imtahanlardan da nəticələrim uğurlu olacaq".

İran vətəndaşı Salar Vahid Baghimin də II Müalicə-profilaktika fakültəsinin 2-ci kursunda təhsil alır. İmtahan zalından sevinclə çıxdığı hiss olunur. İmtahani müvəffəqiyyətlə verdiyini deyir. Prosesin təşkilindən, universitetdə

imtahan əziyyətli və ağır prosesdir: "Testlərin hazırlanmasından başlamış, sistemdə yerləşdirilməsi və tələbəyə təqdim olunmasınadək bir mərhələ keçirik. Heç bir texniki problemimiz yoxdur. Gördüyünüz kimi, normal şəkildə imtahanlar gedir. Amma bəzən bizdən asılı olmayan səbəbdən problemlərlə də üzləşirik". Bu haqda danışan Ü.Cəfərova bildirdi ki, bəzi kafedralarda testlərin hazırlanmasına məsuliyyətlə yanaşmırlar: "Bu səbəbdən bəzən yanlış suallara rast gəlinir. Hazırda Dinamik anatomiya və Təkamül genetikası fənlərindən imtahan götürürük. Amma hərsindən bir sual yanlış düşüb. Bununla bağlı apellyasiya şikayəti verilib. Ailə təbabəti kafedrasının testlərində də qüsurlar var idi. Yaxşı olar ki, istər adını çəkdiyim, istərsə də

1-dək imtahanlar başa çatdırılacaq: "Üzrlü səbəbdən iştirak etməyənlər üçün fevralın 3-4-ü, 7-8-i imtahanların keçirilməsi nəzərdə tutulub. Paralel olaraq xaricdə yaşayan tələbələr üçün onlayn imtahanlar təşkil etmişik. Onlar da imtahanlara qatılır və yüksək göstəricilər nümayiş etdirirlər".

Apellyasiya Komissiyasının sədri, professor Eldar Qasimov isə bu semestrə müraciətlərin çoxluğundan şikayətləndi: "Pandemiyaya görə tələbələrin müəllimlərlə görüşünə izacə verilmir. Ona görə də müraciətlər elektron qaydada ünvanımıza göndərilir. Hansı təsəddüf şikayət olunursa, onun surətini çıxarıb ekspertə göndəririk. Ekspert rəy verəndən sonra nəticə barədə şikayətçiyə məlumat verilir. Ötən illər ümumi sessiya vaxtı Apellyasiya Komissiyasına təxminən 1400-ə yaxın müraciət

tədrisin səviyyəsindən, müəllimlərdən razılıq edir.

Sonra İmtahan Mərkəzinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ülkər Cəfərovadan imtahan prosesi ilə bağlı ətraflı məlumat aldıq. O qeyd etdi ki,

digər kafedralar testləri hazırlayanda dəfələrlə yoxlasınlar. Mövcud vəziyyət diqqətə edir ki, testlər təkmilləşdirilsin, təkrar suallar aradan qaldırılsın".

Ü.Cəfərova xatırladı ki, təhsil nazirinin müvafiq əmrinə əsasən fevralın

olurdusa, indi imtahan başlayandan 3000-ə yaxın ərizə almışdıq. Müraciətlərin əsaslı olub-olmamasına baxılır. İnanıram ki, növbəti semestrə qədər kafedralar bundan nəticə çıxaracaqlar".

Q.ABDULLAYEV

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi, İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi və Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi birgə məlumat yayıb. Məlumatda bildirilir ki, son zamanlar dünyə ölkələrində SARS-CoV-2 virusunun "omikron" ştamının yayılması halları müşahidə olunur. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı ölkələri xəstəliklə aparılan mübarizə tədbirlərinə yenidən baxmağa çağırır.

Bu baxımdan, yeni ştamın spesifik xüsusiyyətləri nəzərə alınaraq test strategiyaları, karantin müddətləri, xəstələrin müşahidə və müalicə metodlarında dəyişikliklər olunur.

Beynəlxalq təcrübəni və mövcud elmi araşdırmaların nəticələrini nəzərə alaraq, SARS-CoV-2 PZR

- Vaksin olunun.
- Virusə yoluxduğunuz halda:
 - Özünüzü ailə üzvlərinizdən mümkün qədər təcrid edin.
 - Təcrid olduğunuz yeri tez-tez havalandırın.

"Deltakron" variantının daha yoluxdurucu olacağı iddiaları əsassızdır

Koronavirus xəstələrinin təcrid müddəti azaldılıb

test nəticəsi "müsbət" olan şəxslərin və onların müəyyən olunmuş "sıx təmaslı"larının təcrid (karantin) müddəti ölkəmizdə 24 yanvar 2022-ci il tarixindən etibarən 14 gündən 7 günə azaldılıb.

"Omikron" mutasiyasının genetik xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq vətəndaşlarımızdan səhiyyə qurumlarımız tərəfindən müəyyən olunmuş virusa yoluxma riskini azaldan göstərişlərə əməl etmələri xahiş olunur:

- Maska taxın.
- Tez-tez əllərinizi yuyun və ya antiseptik vasitələrdən istifadə edin.
- Fiziki məsafə saxlayın.
- İnsanların sıx toplaşdığı yerlərdən uzaq durun.

- Gün ərzində 2 dəfə bədən hərəkətini ölçün.
- Bol maye qəbul edin.
- Yataq rejiminə riayət edin.
- Hərəkət yüksəldiyi zaman (38°C və daha yuxarı) qızdırmasalıcı dərmanlardan istifadə edə bilərsiniz.
- Ev şəraitində antibiotik, antiviral, hormonal, immunitet artırıcı müalicələrdən və venadaxili mayelərin köçürülməsindən uzaq durun.
- Qonşunun, qohumun, tanışın və orta tibb işçilərinin tövsiyəsinə əsasən müalicə olunmayın.
- Unutmayaq ki, vaksinasıya virusun istənilən mutasiyası ilə mübarizədə ən effektiv vasitə olaraq qalır. Vətəndaşlarımızı gücləndirici ("buster") doza ilə vaksin olunmağa çağırırıq.

Son vaxtlar yeni növ koronavirus (COVID-19) infeksiyası barədə yayılan yanlış fikirlərdən biri də "omikron" ştamının uşaqlar üçün daha qorxulu olması ilə bağlıdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, bağçaya və ya məktəbə getməyən uşaqlar il ərzində 2-3 dəfə, gedənlər isə 12-13, hətta 14 dəfə "qrippoz" vəziyyətə səbəb olan fəslə infeksiyaya yoluxa bilərlər. Hazırda həmin statistikanın artmasına səbəb isə ötən il karantin tədbirlərinə görə uşaqların ev şəraitində təcrid olunması və onlara tibbi maska taxdırılaraq kollektivdən uzaqlaşdırılmasıdır. Yeni, uşaqlar arasında geniş yayılmış infeksiya nə COVID-19, nə də grip virusu deyil, çünki grip çox kəskin klinik əlamətlərlə keçən, ağır infeksiyadır.

Professor: Ağır xroniki xəstəliyi və irsi genetik patologiyası olmayan uşaqlar COVID-19-u yüngül keçirirlər

Bu fikirləri Azərbaycan Tibb Universitetinin Farmakologiya kafedrasının müdiri, tibb elmləri doktoru, professor Musa Qəniyev deyir. Professor bildirib ki, COVID-19 virusunun bağlandığı hədəf - ACE 2 reseptorları qız uşaqlarında 11, oğlan uşaqlarında isə 12 yaşa qədər inaktiv vəziyyətdə olur: "Tam formalaşma isə yetkinlik, yəni onların 19 yaşında tamamlanır. Ona görə də məlum yaş qrupları üzrə uşaqlarda ağır xroniki xəstəlik və ya irsi genetik patologiya yoxdursa, onlar hətta COVID-19-a yoluxsa belə, çox yüngül keçirirlər. Yeni, valideynlər arasında "omikron" ştamına yoluxma uşaqlar üçün çox qorxuludur" fikrini yaymaq yolverilməzdir. Nə özünü, nə də övladlarınıza görə gərginlik keçirib depressiya və ya isterik hala düşməyə lüzum yoxdur. Lakin vətəndaşlar xüsusilə aprelin birinci on günlüyünə qədər özlərini mütləq qorunmalıdırlar. Çünki o vaxtdan etibarən fəslə virus infeksiyaları sönməyə başlayır".

M.Qəniyev əlavə edib ki, "omikron" ştamı ilə yanaşı, hazırda "deltakron" ştamı da müzakirə edilir. Həmçinin "del-

takron"un hibrid ştam olduğu da deyilir. Genom quruluşu "delta" ştamını xatırladan yeni variant yanvarın 9-da Kiprdə qeydə alınıb. İddia edilir ki, həmin variantda "omikron" ştamına xas olan 30 mutant dəyişikliyin 10-u müşahidə olunur: "Yeni, məhz hər iki ştamın xüsusiyyətlərini daşdığına görə onu "deltakron" adlandırılıb. İstənilən aqressiv virus ştamına xas olan mutasiya yalnız yoluxdurduğu canlı hüceyrə ilə birgə yaşayışa xidmət edən, qarşılıqlı əlaqə formalarının nəticəsi kimi meydana çıxıb. İstənilən virus və ya eyni virus ştamlarının hədəfi yalnız canlı hüceyrənin DNT-sidir. Virus ştamlarının birinin digəri ilə qarşılıqlı əlaqəsi nəticəsində yeni mutant ştam əmələ gələ bilməz. Ümumiyyətlə iki mutant ştam bir-biri ilə kovalent rabitə ilə bağlansalar da, bunu yeni ştam adlandırmaq olmaz. Adətən belə ştamların yaşam dövrü çox qısa olur. "Deltakron"un nəinki "delta", hətta "omikron" ştamından da 30 faiz daha yoluxdurucu olacağı ilə bağlı iddialar da əsassızdır. Qorxuya düşməyə heç bir elmi əsas yoxdur".

Tədris Stomatoloji Klinikada elmi və texnoloji yeniliklər uğurla tətbiq edilir

Mahir Səfərov: Keyfiyyətli və müasir stomatoloji xidmətə dəyər verən pasiyentlər klinikamızı seçməkdə yanılırlar

Müəssisimiz ATU-nun Tədris Stomatoloji Klinikasının direktoru, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Mahir Səfərovdur.

- Mahir müəllim, əvvəlcə klinikanın maddi-texniki imkanları, kafedra işçiləri də daxil olmaqla burada fəaliyyət göstərən tibbi personal haqqında məlumat verməyinizi xahiş edərək.

- Nəzərinizə çatdırmaq istərdim ki, ATU-nun Tədris Stomatoloji Klinikasının bazası, əsasən Ortopedik stomatologiya, Terapevtik stomatologiya və Uşaq stomatologiyası kafedraları, həmçinin stomatoloji yardım şöbələri ilə təşkil olunub. Pandemiya ilə əlaqədar bir müddət dərslərə fasilə verilsə də, artıq tədris prosesi öz axarına düşüb. Kafedralarda dərslər müntəzəm olaraq həm əyani, həm də distant formada keçirilir, paralel olaraq praktik dərslər də tədris planına əsasən aparılır.

Klinikanın Stomatoloji yardım şöbəsində isə kafedraların profillərinə uyğun ortopedik, terapevtik, ortodontik və cərrahi işlər görülür. Burada çalışan həkimlərin hamısı yüksək səviyyəli, sertifikatlı keçmiş təcrübəli mütəxəssislərdir. Təsərrüfat hesabı ilə işləməyimizə, pandemiyanın yaratdığı bəzi çətinliklərə baxmayaraq, ortaya çıxan problemləri universitet rəhbərliyinin və kollektivin dəstəyi ilə zamanında həll edə bilirik.

Klinikanın maddi-texniki bazasının yaxşılaşdırılması və ən müasir avadanlıqlarla təchizatı universitetimizin rektorunun daim diqqət mərkəzindədir. Elə bu diqqətin nəticəsidir ki, bu günlərdə stomatologiyanın vacib sahəsi sayılan rentgen müayinələrinin aparılması üçün 3D kompüter tomaqrafiya aparatı alınaraq klinikada quraşdırılıb. Kafedralarda tədris proqramına uyğun olaraq yeni avadanlıqla bağlı hər bir müəllimin kompüter sistemində individual olaraq 3D proqramı yazılacaq və dərslər zamanı tələbələrə bu müayinə metoduna yiyələnməsi üçün tam şərait yaradılacaq ki, bu da tədrisin keyfiyyətinin yüksəlməsinə müsbət təsir edəcək. Poliklinika şöbəsində də bu aparatla rentgen müayinəsi aparılmaqdan ötrü həkim-stomatoloqlar üçün kompüter sistemində proqram hazırlanır və onlar bu sahədə təkmilləşdirilir. Bu rentgen müayinə metodu tədris proqramına salındığından, kafedra əməkdaşları və həkimlərimizlə yanaşı, rezidentlərimiz, tələbələrimiz də 3D rentgen müayinəsinə yiyələncəklər. Bundan başqa, digər ən müasir stomatoloji avadanlıqlar da tibbi personalın istifadəsindədir. İstər elmi, istərsə də texniki yeniliklər klinikamızda uğurla tətbiq edilir.

Müasir stomatologiyaya aid bütün aparatlarımız var

- Məlumdur ki, ölkəmizdə stomatoloji xidmət üzrə fəaliyyət göstərən özəl klinikalar, ixtisaslaşmış kabinetlər çoxdur. Bu nöqtə üzrə nəzərdən pasiyentlər hansı üstünlüklərinə görə ATU-nun Stomatoloji Klinikasını seçməlidir?

- Əvvəla, bu bizim statusumuzdur. Yeni ATU-nun rəsmi klinikası olmağımız. İkincisi, tariximizdir. Xatırladım ki, indiki Tədris Stomatoloji Klinikası əvvəllər Bakıda ilk açılan stomatoloji poliklinikalardan biri olub və 4 sayılı

poliklinika kimi tanınıb. Yaddaşlarda, xatirələrdə də öz ənənələri ilə qalıb. Yeni bura nostalji hisslərlə müraciət edənlər də çoxdur. Bunlarla yanaşı,

onlardan daha çox istifadə edirlər. Ancaq görülən bütün qabaqçılıq tədbirlərə baxmayaraq, risk həmişə var. Təəssüf ki, həmkarlarımızdan

əsas fərqi burada peşəkar həkimlərin, respublika miqyasında tanınan mütəxəssislərin çalışmasıdır. Klinikada əvvəlki nüfuzunu qoruyub saxlamaqla yanaşı, həkimlərimizin peşəkarlığı və daha yüksək səviyyəli stomatoloji xidmət sayəsində əlavə üstünlüklər qazanıb.

Klinikamızın sahəsi genişdir, kabinetlərimizin sayı çoxdur. Bu həcmdə işləri öz gücümüzə aparmaq bir qədər çətin olsa da, öhdəsindən demək olar ki gəlirik. Kabinetlərimizin hamısı təmir olunub, stomatologiyaya aid bütün aparatlarla təmin edilib. Dişlərin müalicəsi, ağardılması və ortopedik göstərişlə yonulma prosesi ən müasir səviyyədə aparılır. Əvvəlki illərdən fərqli olaraq hal-hazırda sement sistemli plomb materiallarından deyil, işiqlə bərkidən helioplomblardan istifadə olunur. Yeni müasir stomatologiyaya aid bütün elmi və texnoloji yeniliklərdən bəhrələnməyə bilirik. Elmi dərəcəli mütəxəssislərimizin, professorların, dosentlərin, kafedra müəllimlərinin praktik həkimlərlə birgə çalışması da klinikamızın reytinginə müsbət təsir göstərir. Ona görə də hesab edirəm ki, keyfiyyətli stomatoloji xidmətə dəyər verən pasiyentlər bizim klinikamızı seçməkdə yanılırlar.

- Artıq 2 ildir ki, bütün klinikalar pandemiya şəraitində fəaliyyət göstərir. Əsas risk qrupuna aid olan stomatoloqların koronavirusdan qorunması istiqamətində hansı tədbirlər görülür?

- Hamımıza məlumdur ki, istər pandemiya, istərsə də pandemiya əvvəlki dövr olsun, həkim-stomatoloqların əsas müayinə və profilaktika obyektinə ağız boşluğu olduğundan onların daha çox virusa yoluxma ehtimalı var. Bu baxımdan stomatoloqlarımız infeksiyalara yoluxma təhlükəsinə görə əsas risk qrupuna daxil edirlər. Belə bir deyim də var: "Mədəniyyət də, sağlamlıq da ağız boşluğundan başlanı". Diqqətinizə çatdırım ki, ən çox infeksiya və mikroflora ilə zəngin olan orqan ağız boşluğudur, ağız boşluğu stomagen infeksiya mənbəyidir. Ona görə də stomatoloqlarımızı tək koronavirusdan deyil, bütün infeksiyalardan qorumaq üçün bütün qabaqçılıq vasitələrdən maksimum istifadə etməyə çalışırıq. Gördüyünüz kimi, klinikaya daxil olan pasiyentlərin hərərəti yoxlanılır, maskaların taxılmasına, əllərin tibbi işlənməsinə və ayaqlara baxillərin geyinməsinə ciddi nəzarət olunur. Xüsusi tibbi məhlulların sayı artırılıb və praktik həkimlərimiz

koronavirusa yoluxanlar, hətta bu virusdan dünyasını dəyişənlər də oldu. Əlbəttə, pandemiya şəraitində bütün mümkün vasitələrdən istifadə etmək vacibdir. Lakin istənilən halda koronavirusdan qorunmağın ən etibarlı yolu peyvəndləmədir ki, klinikamızda çalışan əməkdaşların demək olar ki, hamısı peyvəndin 3-cü, hətta 4-cü dozasını qəbul edib.

Diş xəstəlikləri ağrısız, təhlükəsiz, ən effektiv üsullarla müalicə olunur

- Daha çox rast gəlinən stomatoloji xəstəliklər hansılardır? Bu xəstəliklərə qarşı aparılan profilaktik və müalicə tədbirlərini qənaətbəxş hesab etmək olarmı?

- Stomatoloji xəstəliklər tarixinə nəzər salsaq görərik ki, ağız boşluğu xəstəlikləri içərisində ən çox rast gəlinən dişlərlə bağlı problemlərdən yaranan fəsadlardır. Daha sonra diqqət çəkən xəstəliklərdən tez-tez müşahidə olunan ağız selikli qişə xəstəlikləridir. Klinik təzahürlərin xüsusiyyətlərini bilməklə, bu məsələdə diaqnostika və müalicə işlərinin düzgün istiqamətdə aparılması istənilən ixtisasa malik həkim-stomatoloqun gündəlik praktikasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Ağız boşluğunun selikli qişə xəstəlikləri digər stomatoloji xəstəliklər arasında nisbətən daha az öyrənilmiş problemlərdən sayılır. Bu xəstəliyin etiologiyası, patogenezi, klinik əlamətləri və müalicəsinin əsas məsələləri indiyə qədər tam həll edilməyib. Müalicə yalnız müəyyən mülahizələr, müxtəlif dövrlərdə tibbi universitetlərdə, tibbi akademiyalarda çalışan alimlərin verdiyi təsnifatlar əsasında aparılır. Müasir dövrdə isə internet resurslarından yararlanaraq, dünyada baş verən yeniliklər haqqında daha tez məlumat alırıq. Aparılan araşdırmalar da göstərir ki, selikli qişədə əmələ gələn xəstəliklərin ge-

dişi də, klinikası da tamam dəyişib. Dişlərlə bağlı problemlər isə selikli qişədəki problemlər qədər çətin deyil. Kariyes, mina qatının zədələnməsi, diş pulpasının iltihabı və digər diş xəstəlikləri ağrısız, təhlükəsiz, ən effektiv üsullarla müalicə olunur. Diş yalnız müalicəsi mümkün olmayanda çıxarılır. Bundan sonra isə implantlar, çıxan və çıxmayan protezlər vasitəsi ilə həm kosmetik, həm də estetik baxımdan bərpa olunur.

Həkim-stomatoloqlarımız tək ağız boşluğunun sağlamlığını qorumaqla, dişləri müalicə və bərpa etməklə kifayətlənmir, eyni zamanda pasiyentlər arasında vaxtaşırı maarifləndirmə işi aparılır. Düşünürəm ki, bu istiqamətdə aparılan profilaktik və müalicə tədbirləri qənaətbəxşdir.

- Universitet klinikası olaraq burada həm də tədris aparılır. Kadr hazırlığı baxımından tələbələr və rezidentlərlə iş necə qurulur?

- Rezydentura və magistratura şöbəsində aparılan bölgüyə uyğun olaraq rezidentlər klinikamızın bazasında yerləşən kafedralarda rotasiya keçirlər. Burada çalışan təcrübəli müəllimlərimiz onlarla işləmək məsuliyyətini öz üzərlərinə götürüblər. Bazamızda klinik bacarıqlarını artırmaq üçün rezidentlərə hər cür şərait yaradılıb. Onlar

olub. Tətbiq olunan hər yenilik dişlərin sağlamlığı ilə yanaşı, həm də ağız boşluğunun estetik, kosmetik nöqtəyindən nəzərdən mükəmməl görünüşünə hesablanır.

Diqqətinizə çatdırım ki, pandemiya əvvəlki stomatoloqlarımız xarici ölkələrə işgüzar səfərlər edir, beynəlxalq simpoziumlara, konfrans və konqresslərə, sərgilərə qatılırdılar. Pandemiya dövründə stomatoloqlarımızın xarici səfərləri məhdudlaşsa da, onlayn görüşlər, təlimlər keçirilir, qarşılıqlı təcrübə mübadiləsi aparılır.

Onu da deyim ki, stomatologiya sahəsinə aid dünyada baş verən ən son yeniliklər çox qısa müddətdə ölkəmizdə, o cümlədən klinikamızda tətbiq olunur. Şəxsi müşahidələrimə görə də deyə bilərəm ki, Azərbaycan da stomatologiya tıbb sahəsinin ən progressiv, ən inkişaf etmiş sahələrindən biridir. Xarici ölkələrə səfərlərim zamanı sərgilərdə ilk dəfə nümayiş etdirilən hansısa yeni avadanlığın, alətlərin və yaxud stomatoloji dərman preparatının, aradan 1-2 ay keçməmiş, respublikamızda tətbiq edildiyinin dəfələrlə şahidi olmuşam.

Son illər uşaq stomatologiyasının böyük vüsətlə inkişaf etdiyini xüsusi vurğulamaq istərdim. Əvvəllər erkən yaş dövründə uşaqlarda diş cərgəsində yaranan qüsurları aradan qaldırmaq üçün xüsusi ortodontik aparatlardan istifadə olunurdu, bir çox hallarda bu metod effekt vermirdi və sonda yaranmış kosmetik qüsurlar böyük yaşlarda üz-çənə sisteminin və diş cərgəsinin həm estetik, həm də funksional fəsadlarını yaradırdı. Nəticədə dişlər yonulur, müxtəlif mürəkkəb ortopedik konstruksiyalara və kosmetik qapaqlara ehtiyac yaranırdı. Artıq breket konstruksiya sisteminin tətbiqi yaranmış qüsurları vaxtında, asanlıqla və dişləri zədələmədən aradan qaldırmağa imkan yaradır. Beləliklə, kiçik yaşlardan başlayaraq pasiyentlərlə düzgün maarifləndirmə işləri aparılarsa, gələcəkdə dişlərin və sağlam orqanizmin bünövrəsi qoyulmuş olar. Necə deyirlər, effektiv nəticələr özünü axırda göstərir.

Müasir stomatologiyanın ən aktual sahələrindən biri də implantologiyadır. İmplant sisteminin inkişaf etmədiyi dövrlərdə pasiyentlərdə göstərişlə dişlərin çıxarılması əməliyyatı aparılırdısa, həmin çıxarılan dişin ətrafında yerləşən sağlam dişlərin ortopedik göstərişlə yonulması zərurəti yaranırdı və mütləq depulpsiya prosesi, yəni sinirin çıxarılması aparılırdı. Hazırda bir və ya iki diş çıxarılsa və yaxud tam adentiya, yəni dişsiz çənə problemi yaranırsa, həmin hissələrə birbaşa diş implantları yerləşdirilir, üzərinə lazımi konstruksiya seçilib hazırlanır və implant abəntmanlarının üzərinə bərkidilir. Beləliklə dişlər yonulmur, əlavə zədələnmələrin qarşısı alınır.

Yaxın gələcəkdə xarici şirkətlərlə işləyən distribüterlərin köməyi ilə beynəlxalq səviyyədə tanınmış mütəxəssisləri klinikamıza dəvət etməyi planlaşdırırıq. Hesab edirəm ki, onların burada həm həkimlərimizə, həm də tələbələrimizə kurs keçmələri olduqca vacibdir. Hələ görüləsi işlərimiz çoxdur. Dünyada stomatologiya inkişaf etdikcə, biz də bu yolla gedərək fəaliyyətimizi təkmilləşdirəcəyik.

Arif MƏMMƏDLİ

Yanvarın 18-də ATU-nun Tədris Terapevtik Klinikasında şəhid ailələri, qazilər və qazi ailələri üçün ödənişsiz müayinə aksiyası təşkil olunub. Bu kateqoriyadan olan şəxslər həkim baxışı ilə yanaşı, qanın ümumi analizi+ECS, sidiyin ümumi analizi, qanda şəkər, döş qəfəsinin rentgenoskopiyası, EKQ, USM, o cümlədən laborator və instrumental müayinələrə də tam ödənişsiz keçiblər. Aksiyanın necə həyata keçirildiyini müşahidə etmək üçün klinikada olduq.

Xəstənin yaxını Orxan Mehdiyev bizimlə söhbətində bildirdi ki, anası Səidə Mehdiyevanı tanınmış nevropatoloq Dilərə Xəlilovanın qəbuluna gətirib. Orxanın sözlərinə görə, qardaşı Vətən müharibəsində şəhid olduqdan sonra anası ağır dərəcəli psixoloji travma alıb və hazırda böyük sıxıntılar içərisində yaşayır. Bir ildən çoxdur ki, anası bir çox həkimlər tərəfindən müalicə olunsada, yenə kəskin baş ağrısından və davamlı ürək döyüntüsündən əziyyət çəkir. Ona görə də D.Xəlilovaya müraciət etmək qərarına gəliblər.

Növbəti müsahibimiz, qazi Rövşən Verdiyev böyrəklərini müayinə etdirmək üçün gəldiyini deyir. Ödənişsiz aksiyanın təşkilindən razılığını dilə gətirən qazimiz söyləyir ki, indiyədək səhhətində ciddi bir problem olmayıb. Koronavirusa qarşı üç dozantı qəbul edib və bu gün də şəkərini, təzyiqini yoxlatmaq üçün ümumi analiz verəcək.

Qəbul şöbəsindən öyrənirik ki,

Tədris Terapevtik Klinika şəhid ailələri və qazilərimizin xidmətində

Ödənişsiz müayinə aksiyasında Bakı ilə yanaşı, bölgələrdən gələnlər də iştirak edib, onlara müvafiq müalicələr təyin olunub

aksiyaya gələnlərin bir çoxunun üz tutduğu həkimlərdən biri də klinikanın Pulmonologiya və allerqologiya şöbəsinin terapevt-kardioloqu, dosent Arzu Bəydəmirovadır. Adıçəkilən şöbədə qazi atası Mahmud Ağayevlə həmsöhbət oluruq. Bildirir ki, oğlu Qəzənfər Ağayev II Qarabağ müharibəsi qəhrəmanıdır və hazırda onkoloji xəstəlikdən əziyyət çəkdiyi üçün "Yaşat" Fondu tərəfindən qardaş Türkiyə Cümhuriyyətinə müalicəyə göndərilib. Özü isə təzyiqli xəstəsidir və kardioloji müayinə almaq üçün klinikada təşkil olunmuş bu aksiyaya qatılıb.

Bundan başqa, həkimin qəbu-

lunda növbə gözləyən şəhid ailə üzvləri Zeynəbxatun Allahverdiyeva, Fərqanə Əzizova, Kinayət İsgəndərova və daha bir şəhidimizin həyat yoldaşı Nəbat Məmmədovanın səhhəti ilə də maraqlanıyıq. Onlar qeyd edirlər ki, aksiya haqda sosial şəbəkələrdən öyrənilər və Arzu xanımı peşəkar həkim kimi tanıdıqları üçün fürsətdən istifadə etmək qərarına gəliblər.

A.Bəydəmirova özü isə ona pənah gətirənlərin şikayətini dinləyir, müayinələr aparır və məsləhətlərini verir. İşinin çoxluğuna baxmayaraq bizimlə də ayaqüstü söhbət etməyə imkan tapan həkim məlumat

verdi ki, bununla üçüncü dəfədir belə xeyriyyə aksiyasında iştirak edir. Ona müraciət edənlərin əksəriyyəti əsəb gərginliyindən, yüksək təzyiqdən və psixoloji cəhətdən əziyyət çəkənlərdir. Həkimin sözlərinə görə, bu kateqoriyadan olan insanlara davamlı olaraq tibbi yardım göstərmək lazımdır. Bunun üçün də onları hər ay həkim müayinəsindən keçirmək və daim diqqətdə saxlamaq lazımdır.

Daha sonra Nevrologiya şöbəsinə baş çəkirik. Burada diqqətimizi hərbi geyimdə olan bir qazi çəkir. Ona yaxınlaşıb söhbət edirik. Məlum olur ki, Vətən Müharibəsinin iştirakçısı Məsum İsgəndərovdur. O, Nevrologiya kafedrasının müdiri, professor Aytən Mahalovanın qəbuluna gəlib. Məsum deyir ki, 3 uşağı və həyat yoldaşını da müayinələrə gətirib. Klinikada yaradılan şəraitdən, onlara göstərilən diqqətdən və qayğıdan məmnun olduğunu ifadə edən M.İsgəndərov, hər zaman dövlətin dəstəyini hiss etdiklərini bildiri və bu cür aksiyaları dövlətimizin onlara göstərdiyi münasibətin bariz nümunəsi kimi qiymətləndirir.

Xeyriyyə aksiyasının məqsədi və əhəmiyyəti barədə fikirlərini bizimlə bölüşən Terapevtik Klinikanın direktoru, professor Surxay Musayev bildirdi ki, 8 noyabr 2020-ci il Azərbaycanın tarixinə ən parlaq səhifə kimi daxil olub: "Şanlı Ordumuzun işğal altında olan torpaqlarımızı düşmən tapdığından azad etmək uğrunda başladığı Vətən müharibəsi Azərbaycanın qələbəsi ilə sona çatdı. Düşməni kapitulyasiya aktına imza atmağa məcbur etdik. Bununla da xalqımızın 30 illik torpaq həsrətinə son qoyuldu. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, suverenliyi bərpa edildi, ədalət öz yerini tapdı. Hazırda doğma Qarabağımızda geniş miqyasda bərpa-quruculuq işləri aparılır. İnsanların öz doğma yurd-yuvalarına qayıtması üçün nəhəng layihələr həyata keçirilir. 30 ilə yaxın qaçqın və məcburi köçkün həyatı yaşayan insanların yaxın vaxtlarda tarixi torpaqlarımıza qayıdacaqlar və orada həyat yenidən canlanacaq. Bütün bunlar bizim Qarabağ savaşında əldə etdiyimiz böyük qələbənin nəticəsidir. Ali Baş Ko-

mandan İlham Əliyevin qətiyyəti, siyasi iradəsi, eləcə də Vətən uğrunda döyüşən, canından keçən şəhid və qazilərimiz sayəsində hər birimiz müasir Azərbaycan tarixinin ən qürurlu, fəxarətli günlərini yaşayırıq.

Sözsüz ki, Vətən müharibəsində qazandığımız qələbə tibb işçiləri üçün də böyük fəxrdir. Bu əlamətdar günlərdə, eynilə müharibə günlərində olduğu kimi, tibb işçiləri də xalqımızın yanındadır, qələbə sevincinə şərikdir. Biz bu böyük zəfərə görə şəhid və qazilərimize, o cümlədən onların ailə üzvlərinə borcluyuq. Həyata keçirdiyimiz aksiya da məhz bundan irəli gəlir. Səhhətində problem olan, müayinəyə ehtiyac duyan şəhid ailələrinə və qazilərimize dəstək olmaq üçün belə bir aksiyayı təşkil etdik. Aksiya çərçivəsində Bakıda yaşayanlarla yanaşı, rayonlarımızdan olan Vətən müharibəsi şəhidlərinin ailələri, eləcə də qazilərimiz gün ərzində bir çox müayinələrdən ödənişsiz bəhrələndi. Onların müayinəsini həyata keçirmək və müalicə təyin etmək bizim müqəddəs vətəndaşlıq borcumuzdur.

Klinikanın baş həkimi Fəridə Hacıyevanın verdiyi məlumatda əsasən, aksiya çərçivəsində 86 nəfər bu kateqoriyadan olan insanlara tibbi xidmət göstərilib. Yuxarıda adlarını çəkdiyimiz həkimlərlə yanaşı, digər tibb işçiləri - Vəfa Abbasova, Aytən Məmmədova, Azadə Ələkbərova, Könül Abbasəliyeva, Səbinə Məşədiyeva, Aytən Məmmədbəyli, Cavanşir Məhərrəmov Qoşqar İsmayılov, Filurə Babayeva, Sona Qəhrəmanova, Mətanət Pənahova və Mehriban Səmədova, o cümlədən Pulmonologiya və allerqologiya şöbəsinin rezidenti Nigar Namazlı laborator və instrumental müayinələrdə fəal iştirak ediblər.

M.ƏLƏKBƏRLİ

Viruslar mutasiyaya uğradıqca, xəstəliktörətmə qabiliyyətini itirirlər

Həkim-infeksiyonist: "Omikron" ştamında 75 faiz halda "buzlu şüşə"yə rast gəlinmir

Artıq iki ildir ki, yeni növ koronavirusla (COVID-19) mübarizə gedir. Bu müddətdə həkim personalı və tibb işçilərinin xəstəliklə mübarizə təcrübəsi əvvəlki illərlə müqayisədə xeyli artıb. İlk dövrlərdə aparılan müalicələrdə yol verilən müəyyən səhv və çatışmazlıqlar yoluna qoyulub. Artıq koronavirusun müalicəsi sahəsində yetkin bir istiqamət, kifayət qədər təcrübəli həkimlər və tibbi kontingent var. AZƏRTAC xəbər verir ki, bunu Azərbaycan Tibb Universitetinin Yoluxucu xəstəliklər kafedrasının həkim-infeksiyonisti Vüqar Cavadzadə deyib.

Həkim bildirib ki, pandemik infeksiyalara əvvəlcədən epidemik proqnoz vermək düzgün deyil və bu heç vaxt özünü doğrultmayıb: "Pandemiyanın davam etmə müddəti və virusun sonrakı mərhələdə hansı mutasiyalarda gedəcəyini indidən söyləmək olmaz. Amma onu demək olar ki, viruslar mutasiyaya uğradıqca virulentlik, yəni xəstəliktörətmə qabiliyyətini itirirlər. "Omikron" variantı ilə COVID-19-un və yaxud "delta"-nın klinik əlamətlərini, gedişini müəyyən edəndə görürük ki, ağciyərlərdə "buzlu şüşə" əmələ gəlməsinə 75 faiz hallarda rast gəlinmir. "Delta" variantında isə bu, əksinə idi, xəstələrin yatma günləri, əlamətlərin davam etmə müddəti çox idi. "Omikron" variantında isə həmin müddətlər qısadır və xəstəlik yüngül gedir və hətta ayaq üstə keçirənlər olur. Bunlar pandemiyanın yekunlaşmağa olmasa da, zəifləməyə doğru getdiyini göstərir. Lakin onun nə vaxt başa çatacağını bilmirik.

Bir infeksiyonist kimi hesab edirəm ki, əvvəlki iki ildə yoluxma və ölüm sayındakı yüksək rəqəmlər baş verməyəcək. Hətta yüksək rəqəmlər müşahidə edilsə də, müalicə ocaqlarının xəstələrlə yüklənməsi olmayacaq.

Həkim-infeksiyonist son vaxtlar uşaqlar arasında yayılan infeksiyaya da münasibətini bildirib: "Məktəbəqədər və məktəbyaşlı uşaqlar arasında koronavirus infeksiyası ola bilər, amma son

vaxtlar yayılan xəstəliklərdə subfebril hərarət və əlamətlərin qısa zamanda keçməsi qrip infeksiyasına uyğun əlamətlərdir. Ona görə indiyə yayılan xəstəliklə əlaqədar təşvişə düşmək lazım deyil, bu, hər il qış aylarında yayılan xəstəlikdir. Sadəcə, keçən il ciddi karantin rejiminin tətbiqi edilməsi digər respirator virus xəstəliklərinin yayılmasının qarşısını alınmasında böyük rol oynadı. Xatırladım ki, keçən il açıq havada da maskadan istifadə edildirdi və bu da həmin infeksiyaların qarşısını alırdı". O, infeksiyaya yoluxma zamanı necə davranmağın lazım olduğunu da deyib: "Kimdəsə az da olsa hərarət varsa, ona çox ciddi yanaşmaq və potensial COVID xəstəsi kimi qiymətləndirmək lazımdır. İndi əsas aldadıcı əlamətlər ondan ibarətdir ki, subfebril temperatur olanda xəstə özü bunu soyuqdəymə və ya qrip kimi qiymətləndirir. Həmin əlamətlər dörd-beş gün davam edəndən sonra artıq ağırlaşmağa doğru gedir. Ona görə də temperatur yaranan kimi, ilk gündən həkimə müraciət etmək lazımdır. Hərərətli olanların soyuq havada çıxıb küçədə gəzməsi xəstənin sonrakı vəziyyətini daha da ağırlaşdırır".

Şəhid məzunlarımız

“Elə bilirəm, xidmətdədir, nə vaxtsa gələcək...”

Saməddin Qəfərov - andını pozmayaraq Vətən uğrunda canından keçən 27 yaşlı qəhrəman

Tibb xidməti giziri Saməddin Qəfərovu tanıyanlar onu təbəssüm və təəssüflə yad edir, yaxşı insan, şəfali əlləri olan tibb işçisi kimi xarakterizə edirlər. Yaşasaydı, yanvarın 23-də 29 yaş olacaqdı. Amma Vətənə olan sevgisi onu şəhidlik zirvəsinə ucaltdı. Pəhləvan cüssəli, qorxmaz və cəsərtli Saməddin ölümün gözüne dik baxıb.

düşəndə dostları onun cəsərinə və qorxmazlığından ağız dolusu danışirlar. Evləndirmək istəyirdim. Özünə də demişdim. O da dedi ki, bir-iki məsələ var, onları qaydasına salım, ailə quraram". Qəhərlənir və qırıq-qırıq səslə davam edir: "İstəyirdim, mənim də nəvəm olsun, xoş günlərimi onlarla birgə keçirirəm. Belə qismət oldu..."

Rasim Qəfərov özü də I Qara-

lirsiniz, sizin üçün çox darıxmışım. Hamı onu çox istəyirdi.

... Döyüş yoldaşları bizə gələndə ağladım, onlara dedi ki, ana, ağlama, sən qəhrəman anasısan, Saməddin 200-dən çox yaralıya tibbi yardım göstərmiş, həyatını xilas edib. Sonuncu yaralını çıxaranda balam şəhid olub... Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin, hamısı mənim balamdı".

hazırlananların təminatına baxsınlar. Aprel döyüşlərində də iştirak etmişdi. Xidmət yerinə qayıdanda həmişə onu deyirdi ki, başına dönərəm, özündən muğayət ol, qaçan səni çox istəyir. Şəkillərinə baxıram, inanmıram şəhid olduğuna. Elə bilirəm ki, yenə xidmətdədir, nə vaxtsa gələcək... Həmişə gelişini sürpriz edərmiş, heç kimə deməzdi. Kəndin girəcəyinə çatanda zəng edərmiş ki, qaça,

vuşanın azad olunmasına görə" medalları ilə təltif olunub. Kəndimizin şəhidlərinin şərəfinə xatirə kompleksi inşa edilib. Lövhyə Saməddinin də fotosu yerləşdirilib və adı həkk olunub".

“Heç vaxt kimsəni darda qoymazdı”

Kursant yoldaşı Sanar

Hüseynov:

- Bu yaşımədək özümə görə dostları tanıdığım olub. Amma Saməddindən yox idi. Heç vaxt insanları darda qoymazdı. Çətin anında özünü yedirdi. Vətənpərvər oğlan idi. Onunla bir yerdə oxumuş, eyni regionda 3 il xidmət etmişik.

Əla qiymətlərlə oxuyurdu. Nizam-intizamı idi. Haqsızlıqla heç vaxt barışmırdı. Onun mənə verdiyi bir hədiyyəni göz bəbəyimi kimi qoruyub saxlayıram. İsmayilli rayonunun Lahıc kəndinə getmişdik. Orada hədiyyəni misgerlərə düzəltdirdi, üstünə özünün və mənim adımla yazdırdı. İkimiz də Oğlaq bürcündə anadan olmuşuq deyə, oğlaq rəsmini də həkk etdirdi".

“Bizdən ayrılanda dedi ki, qüsul almışam, şəhid olmağa gedirəm”

Hərbi hissənin tibb məntəqə rəisi, baş leytenant Səyyad Qubadov:

- 2018-ci ildən xidmətə başlamışam. Saməddinlə bundan əvvəl xidmət etdiyim hərbi hissədə tanış olmuş, bir otaqda qalmışam. Sonra eyni hərbi hissədə olsaq da, bizi ayrı yerə göndərdilər. Amma hər gün bir-birimizi görürdük. Onun gülən üzü, danışığı, səsi hələ də xatirəmdədir. Zarafatçı və ünsiyyətçi insan idi. Bəzən lətifələr danışır, kəfimizi açırdı. Onun haqqında deyəcəyim sözlər çoxdur. Amma nədənsə haqqında söhbət düşəndə danışa bilmirəm, tutuluram, bir yerdə keçirdiyimiz xoş günlər yadıma düşür.

Sonuncu dəfə onu sentyabrın 26-da tibb xidməti leytenantı Rusif Məmmədli ilə birgə gördüm. Hal-əhval tutduq. Gözləmədiyim halda dedi ki, qardaş, çimmişəm, qüsul da almışam, indi Vətən torpaqları üçün şəhid olmağa hazırım. Əvvəl zarafat kimi qəbul etdim. Amma sonra anladım ki, şəhid olacağını ciddi deyirmiş. Tanıdığım, illərlə bir yerdə xidmət etdiyim dostlarım haqqında danışmaq mənim üçün ağırdır. İstər bizim tibb xidməti rəisi, tibb xidməti baş leytenantı Şöhrət Qasımov, istər bizim sanitar-tələmətçimiz, mənim çox sevdiyim müddətli əsgər Ziyadxan Əliyev, istərsə də adlarını çəkmədiyim digər insanlar haqqında. Hansı ki onlar bu gün həyatda yoxdurlar və bu yoxluğa üzülməmək mümkün deyil. Amma bilirəm ki, tək mən yox, bütün xalqımız şəhidlərimizi unutmayaacaq, həmişə başının tacı edəcək".

Qabil ZİMİSTANOĞLU

Atası Rasim Qəfərov söhbətimiz zamanı oğlunun uşaqlıqdan tutmuş, Tibb Universitetinə qəbul olanadək hər anını yaxşı xatırladığını deyir: "Kino lenti kimi gözələrimin önündən keçir. Saməddin uşaqlıqda çox zəif olub. Tez-tez xəstələnirdi. O özünü toparalayanaqadək həmişə həkimlərdə olmuş, onu vaxtaşırı müalicə etdirmişik... Sağ qolunda bir xalı var idi.

Dünyagörmüş ağsaqqallar o xalı görəndə deyirdilər ki, Saməddin Allahın nişanlanmış bəndələrindəndir. Hissiyatlı və olduqca həssas uşaq idi. Səliqə-sahmanı sevdirdi. Üstünə düşən ən xırda ləkəni belə təmizləyirdi. Ayaqqabısını təmiz, paltarlarını həmişə ütülü, səliqəli geyinirdi. Orta məktəbi bitirəndə mənə dedi ki, sənədlərimi Tibb Universitetinə verəcəyəm. Ağ xaladan xoşu gəlir, həkim olmaq istəyirdi. Elə dediyi kimi də, universitetin Hərbi tibb fakültəsinə daxil oldu. Universiteti bitirdikdən sonra həyatı cəbhə bölgələrində keçdi. Xidmətinə Ağcakənddə, Ballı qayada başladı. 5 il həmin bölgədə xidmət göstərdi. Sonra Mingəçevirdə N sayılı hərbi hissədə feldşer kimi xidmətini davam etdirdi".

“İstəyirdim evləndirirəm, nəvəm olsun...”

- Atası deyir ki, Vətən müharibəsi başlayanda özünü irəli atanlardan biri də Saməddin olub. Suqovuşan istiqamətində gedən döyüşlərdə iştirak edib: "Görüb ki, əsgərlərimizdən yaralanan var. Yoldaşları məsləhət görüblər ki, bir az atışma səngisinin, sonra yaralıları çıxar. Deyib ki, mən yaralını döyüş meydanında belə vəziyyətdə qoya bilmərəm. Onu qan aparar, həyatını itirə bilər. Heç kimin sözüne baxmadan döyüş zonasına girib, yaralıya tibbi yardım göstərmiş. Onu təxliyyə edən zaman özü şəhid olub. Söz

bağ müharibəsində - 1993-cü ildə Ağdam istiqamətində gedən ağır döyüşlərdə iştirak edib, müharibə veteranıdır: "O zaman mən müharibəyə gedəndə Saməddin yeni anadan olmuşdu. Fikirləşirdik ki, işğalçılardan torpaqlarımızı azad edəcəyik. Heç ağılıma gəlməzdi ki, o zaman azad edə bilmədiyimiz torpaqları övladlarımız geri qaytaracaq. Saməddin kimi övladların sayəsində xalqımızın mənliliyi, qüruru özünə qayıtdı. Dünya xalqları qarşısında başımız uca oldu..."

Sonuncu dəfə Saməddinlə sentyabrın 26-da telefonla danışdım. Hər şeyin yaxşı olduğunu dedi. 28-də isə cənazəsini gətirdilər. Anadan olduğu İsmayilli rayonunun Qubaxəlillli kənd qəbristanlığında dəfn etdik..."

“Dedilər, Saməddin 200-dən çox yaralının həyatını xilas edib”

Anası Qızqayıt Qəfərova:

- Saməddin mənim böyük oğlum, gözümün ilki idi. O mənim ağsaqqalım, məsləhət yerim idi. Yaşı az olmasına baxmayaraq, ağıllı məsləhətlər verirdi. Hər dəfə məzuniyyətə gələndə ev-əşiyimiz gülər, hamı sevinirdi. Məndən xəlvət gedib bulaqdan su gətirirdi ki, anama əziyyət olmasın. Hərdən deyirdi ki, ana, sən bir az istirahət et, gör mən necə yemək bişirirəm? Mən yemək bişirəndə xidmət yoldaşları hamısı bəyənir, deyirlər ki, həkim, dadlı yemək bişirirsən. Məzuniyyətə gələndə heç vaxt xəbər eləməzdi, gelişini sürpriz edərmiş. Saməddin içəri girəndə, o qədər sevinirdim ki, elə bil dünyanın ən xoşbəxi mən olurdum. Onda da bilmirdim nə bişirirəm ki, yeməklərin hamısından dadı bilsin. Evdə olduğu müddətdə hərbi dostlarından çoxlu zənglər gəlirdi. Soruşurdular ki, həkim, nə vaxt gə-

“Elə bilirəm ki, yenə xidmətdədir, nə vaxtsa gələcək”

Qardaşı Elməddin Qəfərov:

- Saməddin mənim üçün əvəzolunmaz bir qardaş olub. Məndən iki yaş böyük idi. Həmişə ona arxalanmış, onunla fəxr etmişəm. Məzuniyyətə gələndə kəndin içinə çıxardıq. Onun yanında qürurla gəzirdim. Mənimlə telefonla danışanda həmişə deyirdi ki, sən canın dədəmin (biz ataya "dədə" deyirik), anamın sözüne bax. Onları incitmə. Təsərrüfat işlərində onlara kömək et. Yayda məzuniyyətə gələndə mal-qaramız üçün örüşdən ot-saman tedarük edirdi. İşdən qorxmazdı. Həvəslə gedirdi. Məni də özü ilə aparırdı.

Saməddin Qorxmaz və mərd oğlan idi. Bunu tək mən yox, onunla xidmətdə olan, dostluq, yoldaşlıq edən hər kəs deyir. Təbiiyyətdə onlarla yaxşı rəftar edirdi. Məzuniyyətdən geri qayıdanda, onlar üçün şirniyyat bişirtirib aparardı ki, evdə

Növbəti tibbi aksiya Biləsuvarda təşkil olunub

Şəhid ailələri və qazilərimizin müayinə və müalicə olunduğu aksiyada ATU-nun tələbələri də iştirak edib

Torpaqlarımızın azadlığı uğrunda canlarından keçən şəhidlərimizin ailə üzvləri və qazilər üçün növbəti tibbi aksiya Biləsuvar rayonunda təşkil olunub. "Regional İnkişaf" İctimai Birliyi (RİİB) və Azərbaycan Kəndli Həkimlər Assosiasiyasının (AKHA) birgə təşkilatçılığı, Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyinin (TƏBİB) dəstəyi ilə yanvarın 15-də Rayon Mərkəzi Xəstəxanasında keçirilən müayinələrdə Biləsuvar və ətraf rayonlardan qeyd edilən həssas kateqoriyaya aid, ümumilikdə 300-dən çox vətəndaş iştirak edib.

Aksiya zamanı müayinələr paytaxtı müxtəlif dövlət və özəl xəstəxanalarında çalışan kardioloq, onkoloq, radioloq, terapevt, pediatr, nevroloq, uroloq və digər ixtisaslar üzrə könüllü həkimlər tərəfindən aparılıb, nəticələrdən asılı olaraq müvafiq müalicə kursları təyin edilib. Həmçinin xəstələr zəruri dərman vasitələri ilə təmin olunub, digər patologiya aşkarlanan şəxslər ixtisaslaşmış tibb müəssisələrinə yönləndirilib. Xəstəlik aşkarlanmış

vətəndaşların sonrakı mərhələdə tam müayinələrdən keçirilməsi, müalicəsi və zərurət olduqda cərrahi əməliyyatları da layihə çərçivəsində təmin ediləcək.

Silsilə tədbirlər şəklində baş tutan tibbi aksiyada AKHA-nın sədri Oqtay Mehdiyev və ATU-nun II Müalicə-profilaktika fakültəsinin dekan müavini Arzu Bəydəmirovanın təşəbbüsü ilə universitetimizin tələbələri də növbəti dəfə iştirak ediblər. Belə ki, adıçəkilən fakültənin 4-cü kurs tələbəsi Aysel Səfərlı, 5-ci kurs tələbələri Zahid Azayev, Musa Süleymanov, Ünal

Muhammed Yarıcı, 6-cı kurs tələbələri Nərimin Əhmədova, Kəmalə Əsədova, Rüşət Heydərov, Ülkər Xasiyeva, Rəq-

sanə Qarakişiyeva, Aygün Məmmədova, Fəridə Şahbazzadə, Aysel Yusifova olmaqla 12 tələbə aksiyaya könüllü şəkildə qatılıb.

Onlar oftalmoloji kabinetdə oftalmoskopiyaya, görmə itiliyinin müayinəsi, refraktometriya, gözün biomikroskopiyası kimi müayinələrin həyata keçirilməsi, cərrahi müalicəyə ehtiyacı olan pasiyentlərin sonrakı müayinə və müalicəsi məqsədilə

siyahıya alınmasında; USM otağında tiroid, qarın və kiçik çanaq boşluğu orqanlarının müayinəsində; psixoloji şöbədə qazilərimizin və şəhid ailə üzvlərinin müharibə və müharibədən sonrakı dövrdə yaşadıkları çətinlikləri, sinir-psixi sarsıntıları dinləyərək onlara psixoloji yardım göstərilməsində iştirak ediblər.

Eləcə də, tələbələrimiz kardioloji kabinetdə anamnezin toplanması, auskultasiya, qan təzyiqinin ölçülməsi, EKG-nin çəkilməsi və exokardiografiya kimi müayinələr, həmin müayinə və anamnez nəticələrinə uyğun xəstənin vəziyyətinin dəyərləndirilməsi və diaqnozun qoyulmasında yaxından köməklik göstərərək həkimlərimizə dəstək olublar.

Saçların tökülməsi uzunömürlülük əlamətidir?

Professor Fərid Mahmudov: Ağarmış saçların rəngini qaytara bilməsək də, erkən ağarmanı uzatmaq mümkündür

Saç tökülməsi indiki dövrdə tez-tez rastlaşdığımız ciddi problemlərdən biridir. Saçlarımız niyə tökülür? Səbəbləri, diaqnostikası və müalicəsi barədə məlumat almaq üçün Səhiyyə Nazirliyinin baş dermatoveneroloq, ATU-nun Dermatovenerologiya kafedrasının müdiri, professor Fərid Mahmudovla söhbət etdik.

- Saç tökülməsinə 30 yaşdan sonra kişilərdə daha çox rast gəlinir. Bu prosesin qarşısını almaq olarmı?

- Bu çox mürəkkəb və geniş əhatəli bir problemdir. Bunu ümumi mənada izah etsək, problemin səbəbinə görə həll etməliyik. Çox zaman kişilərdə keçəlləşmənin səbəbi ya endokrin problemlər, ya da irsiyyətdir. Ancaq travma, stress, autoimmun və yoluxucu xəstəliklər, qidalanma xüsusiyyətləri və sair amillər də saçın vəziyyətinə təsir göstərə bilər. Əksər hallarda, əsasən irsi və endokrin faktorlardan asılı olan androgenetik alopesiyadan danışırıq. Alopesiya ilə mübarizə üçün bir çox metodlar var: dərman üsulları, balanslı pəhriz, pis vərdişlərin rədd edilməsi, yuxunun normallaşması, stress amillərinin aradan qaldırılması, yerli qan dövranını yaxşılaşdıran müxtəlif fiziki üsullar, salon müalicələri və nəhayət, saç əkimi.

- Bəzən qadınlarda doğuşdan sonra saç tökülməsi baş verir. Bu nə ilə əlaqədardır və həmin şəxslər nə etməlidirlər?

- Doğuşdan sonra saç tökülməsi qadınlarda 90 faizində baş verir və tamamilə normal proses hesab olunur. Bunun səbəbi bədəndəki hormonal dəyişikliklərdir. Saç tökülməsi təxminən 3 ay davam edir. Bir qayda olaraq, saçlar 6-12 ay ərzində bərpa olunur. Adətən bu vəziyyət tibbi müalicəyə ehtiyac duymur,

yalnız minerallar və vitaminlərlə zəngin pəhriz tələb olunur. Lakin proses bir ildən çox davam edərsə, dermatoloqa müraciət etmək məsləhətdir.

- Həkim, saçların ağarmasının qarşısını almaq mümkündürmü?

- Bir qayda olaraq, ilk ağ saçlar 33-40 yaşlarında yaranır. Bu, bir çox amillərdən asılıdır: məsələn, irsi amillər - əgər valideynlərinin saçları erkən ağarıbsa, 80% ehtimalla bu problemlə siz də erkən qarşılaşacaqsınız. Eləcə də ətraf mühit, irqi mənsubiyyət, bəslənmə, emosional fon, pis vərdişlər, hormonal dəyişikliklər və ağır xəstəliklər buna səbəb ola bilər. Ağarmış saçların rəngini qaytara bilməsək də, erkən ağarmanı bir qədər uzatmaq mümkündür. Bunun üçün mütəxəssisə müraciət edib lazımı testlərdən keçmək və ağarmanın səbəblərini müəyyənləşdirmək lazımdır.

Amma buna görə kədərilməyə ehtiyac yoxdur. Hətta bəzi alimlər erkən ağarmış saçların sağlamlıq və uzunömürlülük əlaməti olduğuna inanırlar. Onlar hesab edirlər ki, insanların bədəndəki glutatyonun (saç boyamasında iştirak edən antioksidant pıqment) başqa məqsədlərə sərf olunmağa başlayır. Məsələn, ürək-damar xəstəliklərindən qorunmağa və bədxassəli şişlərin inkişafına müqavimət göstərməyə.

- Sızca, tüklərin qalın olmasının məqsədilə körpənin saçını qırmaq doğrudurmu?

- Bu ənənənin tərəfdarları əmindirlər ki, uşağın başını qırmaq gələcəkdə ona daha yaxşı saçlar bəxş edəcək. Əslində başın qırılması nə saçların keyfiyyətinə, nə qalınlığına, nə də görünüşünə təsir göstərir. Bir uşağın saçının quruluşu, əsasən uşağın genetikasına bağlıdır. Üstəlik, tərəş prosesində zərif körpə dərisi yaralana bilər. Normalda 1 yaşdan kiçik uşaqların (və bəzən ondan sonra da) başı bir növ yumşaq tük ilə örtülür və hətta başda keçəl yamaqlara da rast gəlmək olar. Təxminən bir yaşında uşağın saçları dəyişməyə başlayır: yumşaq tüklər tədricən tökülür və yerində daha qalın və güclü saçlar çıxır - bu təbii bir prosesdir. Saçın yekun strukturunu 5 yaşa yaxın formalaşdır.

- Bir mütəxəssis kimi hansı yuyucu vasitələrdən istifadə etməyi məsləhət görürsünüz?

- Əvvəla, saçları çirkəndikcə yumalısınız. Saçınızı bədən istiliyində bir az daha isti olan su ilə yumaq lazımdır. Amma çox isti su həddindən artıq sebum ifrazına və saçların daha tez yağlanmasına səbəb olur. Yaxşı şampun əsas funksiyasını yerinə yetirməlidir - saçdakı çirk və yağ yuyub aparmalıdır. Əlavə funksiyalara gəldikdə isə, şampun seçimi saç tipinizdən asılıdır. Yağlı, quru və normal saçlar üçün olan şampunlar arasında öz saç tipinizə görə seçə bilərsiniz. Amma unutmayın ki, şampunların tərkibində çox reklam edilən maddələrdən bəziləri, əslində o qədər də faydalı deyil. Parlaq bir nümunə silikondu. Görünən hamarlaşdırma təsirinə baxmayaraq, dəridə nazik pərdə yaradır ki, o pərdə qidalandırıcı maddələrin tədarükünü əngəlləyir, qan və oksigen dövranını pozur.

M.ƏLƏKBƏRLİ

Mamalıq-ginekologiya ixtisası üzrə rezidentlərin seminarı keçirilib

Tədris Cərrahiyyə Klinikasında mamalıq-ginekologiya ixtisası üzrə rezidentlərin növbəti seminarı keçirilib. 2014-cü ildən etibarən ənənəvi olaraq təşkil edilən bu tip tədbirlərdə rezidentlər əvvəlcədən planlaşdırılmış aktual mövzular üzrə hazırladıqları məruzələri təqdim edirlər.

Bu dəfə də seminarla maraqlı mövzular üzrə məruzələr səsləndirilib. Tədbirin əvvəlində I Mamalıq-ginekologiya kafedrasının müdiri, professor Elmira Əliyeva və klinikanın rezidentlər üzrə məsul şəxsi, Uşaq cərrahlığı kafedrasının assistenti Namiq Xəlilov çıxış ediblər.

Sonra həkim-rezident İlahə Çərkəz-

li (rəhbəri dosent Fəridə Abbasova) "USM və hamiləlik" mövzusunda danışdı. Məruzədə 1-ci trimestrdə hamiləliyin patologiyasının aşkarlanması, 2-ci və 3-cü trimestrlərdə hamiləliyin inkişafına dair məsələlər yer alıb.

Maraqla dinlənən məruzədən sonra suallar cavablandırılıb.

Qeyd edək ki, seminarla, həmçinin professor Səadət Sultanova, dosentlər İradə Sultanova, Fəridə Abbasova, assistentlər Nurlana Həsənova, Tərlan Cəfərova, klinikanın və mamalıq-ginekologiya şöbəsinin rezidentləri iştirak ediblər.

Ötən il hansı xəstəliklər daha çox qeydə alınıb?

2021-ci ildə qeydə alınmış xəstəliklər arasında tənəffüs, əsəb sistemi və hissiyyat orqanlarının xəstəlikləri üstünlük təşkil edib. Bu barədə Dövlət Statistika Komitəsinin hesabatında məlumat verilib.

Məlumatla əsasən, bəzi infeksiyon və parazit xəstəliklər, həzm orqanlarının, qan dövranı sisteminin xəstəlikləri, eləcə də qan və qanyaradıcı orqanların problemləri də ötən il daha çox qeydə alınan xəstəliklər arasındadır.

Xatırladaq ki, ötən ilin yanvar-noyabr

aylarında 2020-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə ölkədə skarlatina (73,6 faiz), su çiçəyi (64,5 faiz), kəskin bağırsağ infeksiyaları (13,9 faiz) və viruslu hepatit ilə (9,8 faiz) xəstələnmə halları azalıb. Kəskin poliomiellit, epidemik parotit, tulyaremiya, anadangəlmə məxmərək sindromu, difteriya, yenidoğulmuşlarda tetanus, göyöskürək və malyariya xəstəlikləri isə ümumiyyətlə qeydə alınmayıb.

Qeyd edək ki, ölkədə sosialyönümlü siyasətin aparılması səhiyyənin inkişafı və əhalinin sağlamlığının qorunması problemlərinin həlli istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərin səmərəsini artırır.

Rezidentlər üçün müəhazirələr davam edir

müəyyən etmək və təcili korreksiya aparmaq olduqca zəruridir. İlk növbədə xəstənin ümumi və yaxud intensiv terapiya şöbəsinə yerləşdirilməsinə düzgün qərar verilməlidir".

Praktik fəaliyyət zamanı rast gəlinən problemləri operativ həll etmək üçün görülməsi vacib olan tibbi tədbirlərə toxunan reanimatoloq, intensiv terapiyanın istiqamətlərindən də söhbət açıb. O, aparılan klinik, laborator, monitor və funksional müşahidələrin əhəmiyyətini vurğulayıb, eyni zamanda qan itkilərinin dərəcəsinə, həcmi müəyyən edərək, bu itkinin müqabilində xəstəyə köçürüləcək mayenin miqdarını, tərkibini müəyyənləşdirməyin klassik və müasir vasitələrini diqqətə çatdırıb.

Geniş diskussiya şəraitində keçən tədbirdə rezidentlər qarşılaşdıqları situasiyalarla bağlı öz rəylərini və fikirlərini bölüşüblər. Həmçinin onları maraqlandıran suallara aydınlıq gətirilib.

ATU-nun Rezidentura və magistratura şöbəsinin təşkilatçılığı ilə rezidentlər üçün keçirilən müəhazirələr davam edir. Bu günlərdə Tədris Cərrahiyyə Klinikasında "İnfuzion terapiya: əsas aspektlər" mövzusunda Anesteziologiya və reanimatologiya kafedrasının dosenti İsrail Məhərrəmbəylinin müəhazirəsi dinlənilib.

İ.Məhərrəmbəyli bu mövzunu təsadüfən seçmədiyini bildirib: "Uzun illərdir tələbələrle, rezidentlərlə işləyən həkim kimi apardığım müşahidələr göstərir ki, onlar xəstənin vəziyyətini qiymətləndirməkdə daha çox çətinlik çəkirlər. Yeni böhranlı vəziyyətlərdə xəstələrə ilkin yardımın göstərilməsi, onların şöbələrə yerləşdirilməsi, infuziv terapiyanın həcmi

Fevralın 15-dən etibarlı "Peyvənd sertifikatı" tələb olunacaq

Məlum olduğu kimi, COVID-19 virusunun yeni və sürətlə yayılan təhlükəli variantlarının yarıda biləcəyi ağırlaşma hallarından qorunmağın ən effektiv yolu vaksinasıdır.

Hazırda "Azərbaycan Respublikasında COVID-19 xəstəliyi əleyhinə 2021-2022-ci illər üçün Vaksinasıya Strategiyası"na uyğun olaraq ölkə üzrə peyvəndlənmə prosesi davam edir. Əhəlinin vaksinasıyada aktiv iştirakı nəticəsində Azərbaycanda epidemioloji vəziyyətin sabit qalmasına nail olunub. Yanvarın 25-nə olan məlumata əsasən ölkə üzrə vurulan vaksinlərin ümumi sayı 11 845 510, onlardan 1 895 975-i "buster" doza vaksinlərin sayıdır.

Məlumat üçün bildirik ki, koronavirusa qarşı Azərbaycanda təbiiq olunan vaksinlərdən hər hansı birinin hər iki dozasını vurduran şəxslərə "Peyvənd sertifikatı" verilir. "Peyvənd sertifikatı"nın etibarlılıq müddəti 6 aydır. Həmin müddət bitdikdən sonra peyvənd istehsalçısının istifadə təlimatında 2 doza vurulması nəzərdə tutulan peyvəndin 1 dozasını aldıqda "Peyvənd sertifikatı"nın qüvvədə olması müddətsiz olaraq uzadılır.

Səhiyyə qurumları vətəndaş-

larımızı yayılan yeni ştamdan qorunmaq üçün ikinci dozadan və yaxud xəstəliyə yoluxub sağaldıqdan 5 ay sonra ("buster") doza ilə peyvəndləməyə çağırır. Qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2021-ci il 30 dekabr tarixli 419 nömrəli Qərarına əsasən peyvəndin 2-ci dozasının üzərindən 6 aydan çox keçmiş şəxslərin "Peyvənd sertifikatı" fevralın 15-dən etibarlı hesab edilməyəcək.

Həmin tarixdən etibarən Qərarın əlavəsində nəzərdə tutulan iş və xidmət sahələri işçilərindən etibarlı olan COVID-19-a qarşı peyvənd olunmanı təsdiqləyən peyvənd sertifikatının və ya COVID-19-dan sağalaraq immunitetə malik olmanı təsdiqləyən sənədin, yaxud COVID-19-a qarşı peyvənd əks-göstərişi müəyyən edən əks-göstəriş sertifikatının olması tələb edilir;

Fevralın 15-dən dövlət orqanlarının (qurumlarının) əməkdaşlarının, habelə aşağıda qeyd olunan müəssisələrin işçilərindən (əmək və ya mülki müqavilələrlə işləməsindən asılı olmayaraq) etibarlı olan COVID-19-a qarşı peyvənd olunmanı təsdiqləyən peyvənd sertifikatının və ya COVID-19-dan sağalaraq immunitetə malik olmanı təsdiqləyən sənədin, yaxud COVID-

19-a qarşı peyvənd əks-göstərişi müəyyən edən əks-göstəriş sertifikatının olması tələb edilir:

1. mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün tibb və əczaçılıq müəssisələr;
2. mülkiyyət formasından asılı olmayaraq bütün elm və təhsil müəssisələr;
3. Bu Qərarın 2.4-cü bəndi nəzərə alınmaqla, bu Qərarın əlavəsində qeyd olunan iş və xidmət sahələrində fəaliyyət göstərən müəssisələr;

Həmin tarixdən etibarən 150 nəfərə qədər şəxsin iştirakı ilə təşkil olunan şənlik mərasimlərində iştirak edən yaşı 18-dən yuxarı bütün qonaqların etibarlı olan COVID-19-a qarşı peyvənd olunmanı təsdiqləyən peyvənd sertifikatı və ya COVID-19-dan sağalaraq immunitetə malik olmanı təsdiqləyən sənədi, yaxud COVID-19-a qarşı peyvənd əks-göstərişi müəyyən edən əks-göstəriş sertifikatı olmalıdır və şənlik mərasimlərində iştirak edən qonaqlar üçün tənəffüs yollarını qoruyan fərdi vasitələrdən məcburi istifadə tələb olunmur;

Həmin tarixdən etibarən ali və orta-ixtisas təhsili müəssisəsində təhsil alan yaşı 18-dən yuxarı olan bütün şəxslərin etibarlı olan COVID-19-a qarşı peyvənd olunmanı təsdiqləyən peyvənd

sertifikatı və ya COVID-19-dan sağalaraq immunitetə malik olmanı təsdiqləyən sənədi, yaxud COVID-19-a qarşı peyvənd əks-göstərişi müəyyən edən əks-göstəriş sertifikatının olması tələb edilir (təhsil alanların sayı 200 nəfərdən az olan təhsil müəssisələri istisna olmaqla);

Həmin tarixdən etibarən yaşı 18-dən yuxarı olan şəxslər aşağıdakı yerlərdə qapalı məkanda göstərilən xidmətlərdən yalnız etibarlı olan COVID-19-a qarşı peyvənd olunmanı təsdiqləyən peyvənd sertifikatı və ya COVID-19-dan sağalaraq immunitetə malik olmanı təsdiqləyən sənədi, yaxud COVID-19-a qarşı peyvənd əks-göstərişi müəyyən edən əks-göstəriş sertifikatı olduğu halda istifadə edə bilərlər:

1. ictimai iaşə müəssisələrində;
2. mehmanxanalarda;
3. iri ticarət mərkəzlərində.

Son illər təcili tibbi yardım xidmətləri bütün dünyada olduğu kimi, ölkəmizdə də sürətlə inkişaf etməkdədir. Azərbaycan Tibb Universitetində aparılan islahatlar, davamlı təhsil sistemi və məqsədyönlü ixtisaslaşma bu xidmət sahəsinin də əsasını təşkil edir.

Peşəkar tibbi briqada qısa müddətdə xəstənin ünvanına çatır

Cavanşir Məhərrəmov: Əməkdaşlarımız beynəlxalq təlimlərdə iştirak edib, müxtəlif sertifikatlarla təltif olunub

Təcili tibbi yardım sahəsində hazırkı vəziyyət, işin təşkili, əsas prinsiplər barədə ATU-nun Tədris Terapevtik Klinikasının Qəbul və təcili tibbi yardım şöbəsinin müdiri Cavanşir Məhərrəmov məlumat verib: "Şöbəmizdə yaradılan tibbi xidmət şəraiti klinikadakı digər şöbələrlə paralel olaraq əhalimizin sağlamlığının keşiyindədir. Burada çalışan yüksək ixtisaslı tibbi heyət ölkəmizin istənilən nöqtəsindən mürciət edən hər bir xəstəyə operativ şəkildə ilkin, sonrakı mərhələdə isə xəstəxana daxilində hərtərəfli tibbi yardım göstərməyə qadirdir".

Şöbənin necə işləməsindən bəhs edən həkim dedi ki, çağırış olan zaman həkim briqadası canlı telefon konsultasiyasından sonra xəstəyə müvafiq yardım strategiyasını müəyyənləşdirir: "Qeyd edim ki, burada hər gün 24 saat koordinasiya xidməti fəaliyyət göstərir. Şöbəmiz və ambulanslarımız ən son tibbi avadanlıqlarla təchiz olunub. Vətəndaşlarımız 973 nömrəsini yığmaqla bizim tibbi təhsilli, o cümlədən bir neçə xarici dili bilən koordinatorumuzla əlaqə saxlayır və mürciət qəbul olunduqdan sonra professional tibbi briqada - həkim, tibb bacısı, sürücü (paramedik) qısa müddətdə xəstənin ünvanına çatır".

Şöbə müdirinin sözlərinə görə, burada fəaliyyət göstərən əməkdaşlar xaricdə beynəlxalq təlimlərdə iştirak edib: "Qəbul və təcili tibbi yardım şöbəsindəki həkimlərin əksəriyyəti BLS, ATLS, ACLS, PHTLS treninqlərini sertifikatları ilə təltif olunub. Bundan əlavə, şöbənin tibbi personalı xəstəxananın digər bölmələrində də praktiki təcrübə keçib.

Şöbəmiz öz-özlüyündə kiçik bir xəstəxana - ambulatoriyaya bənzəyir. Burada dünya standartlarına uyğun, ən müasir avadanlıqlarla təchiz olunmuş reanimasiya, xəstələri çəşidləmə, müayinə və müşahidə otaqları, hətta izolyator var. Xəstə klinikaya daxil olan kimi, ona şöbədə bütün növ ilkin və təxirəsalınmaz tibbi yardım göstərilir. Xəstənin vəziyyəti tam stabilləşəndən sonra şöbənin müşahidə otağına və yaxud digər bölmələrə keçirilir".

C.Məhərrəmov onu da qeyd etdi ki, hazırkı pandemiya şərtlərinə əsasən, daxil olan xəstələr hələ ambulansda olarkən test müayinəsi aparılır. Nəticə "neqativ" olduğu təqdirdə, xəstə şöbəyə yerləşdirilir. Burada, həmçinin planlı şəkildə xəstələrin müayinəsi, çəşidlənməsi, o cümlədən ambulator müalicəsi və ehtiyac yarandıqda, müvafiq şöbələrdə yatışı da həyata keçirilir.

Etibarsız sayılır

II müalicə işi fakültəsinin I kurs, 221A1b qrup tələbəsi Əsgərov Əkbər Amil oğlunun tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İctimai səhiyyə fakültəsinin II kurs, 320T1c qrup tələbəsi Səmədova Seyidəzəmət Seyidağa qızının tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Stomatologiya fakültəsinin IV kurs, 418A4b qrup tələbəsi Samaneh Vesali Xızırulun tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İctimai səhiyyə fakültəsinin IV kurs, 318A1c qrup tələbəsi İsmixanova Aysel Rahib qızının tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Əczaçılıq fakültəsinin I kurs, 521A1b qrup tələbəsi Cəfəri Ülkar Azər qızının tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İctimai səhiyyə fakültəsinin I kurs, 321A2b qrup tələbəsi Raziyyə Sevinc Nəsimi qızının tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

I müalicə işi fakültəsinin IV kurs, 118A5b qrup tələbəsi Yusifli Nərmin Zülfiqar qızının müvəffəqiyyət kitabçası itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Allah rəhmət eləsin!

Epidemiologiya kafedrasının əməkdaşları kafedranın professoru Məhərrəm Niftullayevə bacısı

Afiyə xanımın

vəfatından kədərli vəziyyətini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Məhkəmə təbabəti kafedrasının əməkdaşları kafedranın müdiri, professor Mənsur Bunyatova anası

Roza xanımın

vəfatından kədərli vəziyyətini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Tibbi mikrobiologiya və immunologiya kafedrasının əməkdaşları kafedranın dosenti Həyat Əliyevaya atası

Mobil müəllimin

vəfatından kədərli vəziyyətini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Baş redaktor
MƏĞRUR ƏLİYEV

Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.
Əlyazmalar geri qaytarılmır

Qəzet "Təbib" qəzetinin
kompyuter mərkəzində yığılır,
səhifələnilir, "Azərbaycan"
nəşriyyatının mətbəəsində çap
olunur və universitet daxilində yayılır

ÜN VAN I M I Z:
Mərdanov qardaşları - 98c
2-ci mərtəbə,
Tel.: 595-24-97
tabibqazeti@gmail.com

Lisensiya H - 022633
İndeks - 0269
Sifariş - 277
Sayı 2250